

فهرست

سخن ناشر..... ۹

مقدمه..... ۱۲

فصل اول: آرایش

آرایش..... ۱۶

آرایش در فقه..... ۱۷

تشویق به آراستگی..... ۱۸

آرایشگری از دید اسلام..... ۲۱

بررسی شیوه‌های نهی شده..... ۲۲

آرایش توسط جنس مخالف..... ۲۳

چند مسأله..... ۲۳

آرایش شبیه به جنس مخالف..... ۲۴

ترویج فرهنگ ابتذال و دشمنان..... ۲۴

فریبکاری در آرایش..... ۲۵

آرایش مضرّ..... ۲۵

۳۹	آرایشگاه و معاشرت با دیگر افراد
۳۹	برخورد نیک
۴۰	رعایت نوبت
۴۱	امانتداری
۴۲	رعایت حال محرومان
۴۲	امر به معروف و نهی از منکر

فصل دوم: پوشش

۴۶	پوشش
۵۰	جراحی پلاستیک
۵۰	پیوند و ترمیم مو
۵۱	کاشتن ناخن و مژه مصنوعی
۵۴	دعا
۵۵	فهرست منابع

۲۶	آرایش برای نامحرم
۲۷	تراشیدن ریش
۲۸	احکام جانبی آرایشگری
۲۹	موی مصنوعی
۲۹	آرایش زن برای غیر شوهر
۳۰	اصلاح ابرو
۳۰	رنگ کردن موی سر و صورت
۳۱	لاک ناخن
۳۱	سرمه کشیدن
۳۲	عطر و ادکلن
۳۲	آرایش و عبادت
۳۳	آرایش و مسجد
۳۴	آرایش و حج
۳۴	مکان آرایشگری (آرایشگاه)
۳۵	مکان مناسب
۳۵	مباح بودن
۳۵	ابزار آرایشگری
۳۶	بهداشت ابزار
۳۶	پاکی ابزار و ملزومات بهداشتی دیگر
۳۷	فر پرسی
۳۷	ماسک و گریم
۳۷	درآمد آرایشگر (احکام مالی)
۳۸	آرایشگر و اشیاء پیدا شده

سخن ناشر

همان‌گونه که دین راهنمای اندیشه و اخلاق و عبادات است، راهنمای انتخاب شغل و بایدها و نبایدها در قلمرو تولید و توزیع و مصرف و مدیریت و اقتصاد هم محسوب می‌شود. شناخت مکاسب، متاجر، صنایع و مشاغل حلال و حرام، ضرورت زندگی اسلامی است. طرح پژوهشی - فرهنگی «فقه و زندگی» با این عقیده شکل گرفت که اسلام پاسخگوی نیازهای بشر در همه عرصه‌های زندگی است.

مشاغل مختلف صدها حکم واجب و مستحب و شرایط حقوقی و اخلاقی دارد که دانستن آن در سلامت روابط اجتماعی و تکامل اخلاقی و معنوی انسان اثر می‌گذارد، همچنین صدها حکم حرام و مکروه دارد، که انجام آن فضای زندگی جمعی را تیره و تار می‌سازد و ابهام آن دلهره و تردید می‌آفریند. آشنایی با احکام ویژه هر صنف برای دست‌اندرکاران آن ضرورت حتمی و برای مراجعان آن مشاغل «نیاز قطعی» و برای اهل مطالعه، دانش اجتماعی - دینی، مفید و روشنگر است.

با توجه به این حقیقت، مسئولان ستاد احیاء امر به معروف و نهی از منکر به ویژه حجة الاسلام و المسلمین زرگر این نیاز را احساس کردند که اگر اصناف و اقشار اجتماعی با حلال و حرام و واجب و مستحب‌های الهی آشنا باشند معروف‌های بسیاری تحقق یافته و آمار منکرات اجتماعی کاهش چشمگیری خواهد یافت. این مهم تلاش برای تدوین احکام صنفی و آموزش مستقیم و غیر مستقیم را جدی‌تر ساخت و در نهایت هم با نظارت علمی حجج اسلام محمود مهدی‌پور و محمد حسین فلاح زاده سامان یافت.

مجموعه حاضر نقطه پیوند «فقه» و «زندگی» است؛ که چگونگی تأمین معیشت حلال را به مسلمانان و صاحبان مشاغل گوناگون می‌آموزد و فقه را از تئوری به مرحله عمل و دین نظری را به صحنه تجربه اجتماعی نزدیک می‌سازد.

از آن‌جا که بسیاری از مشکلات اجتماعی، ناشی از ندانستن احکام الهی و عمل نکردن به قوانین فقهی است، اگر دولت و ملت دستورهای حیات‌بخش الهی را بشناسند و به آن عمل کنند زندگی هر روز شیرین و شیرین‌تر می‌شود و بی‌اعتمادی‌ها و بدبینی‌ها و ستم‌های اجتماعی رخت برمی‌بندد و زمینه برای رشد معنوی و سعادت جاودانی فراهم می‌گردد.

نویسندگان همکار در این پژوهش هدفی جز شناخت و شناساندن وظیفه الهی و دینی هر صنف و ابلاغ احکام صاحبان مشاغل گوناگون نداشته و در این زمینه از قرآن و سنت و فقه اهل بیت و اخلاق اسلامی و اصول مسلم عقلی بهره گرفته‌اند. امید است با دریافت رهنمودهای

دانشوران رشته‌های گوناگون و فقهای بزرگوار و صاحبان مشاغل، این مجموعه کامل و کامل‌تر شود و زمینه اجرای قوانین اسلامی در زندگی فردی و اجتماعی فراهم آید.

والله ولی التوفیق

پژوهشکده امر به معروف

تلفن: ۰۲۵)۳۷۷۳۴۴۳۰

Info@Al-Adl.ir

از آن جا که دین اسلام مطابق فطرت پاک انسانی است، آراستگی ظاهری - سر و صورت - و طریقه پوشش را مورد توجه خاص قرار داده و در برخی موارد انسان‌ها را به حفظ آن امر کرده است.

گواه این سخن زندگانی پیشوایان دینی و دستورات آنان در این رابطه است. پیامبر مکرم اسلام ﷺ در آن جامعه دور از تمدن، لباس‌های تمیز به تن می‌کردند و به آراستگی سر و صورت خود توجه داشتند. معصومین علیهم‌السلام نیز افزون بر اینکه خود افرادی آراسته، نظیف و منظم بوده‌اند، درباره نظافت تن، کوتاه کردن موی سر و صورت، نگاه در آئینه برای مرتب کردن سر و صورت و حتی شیوه ناخن گرفتن و حمام رفتن دستوراتی داده‌اند، که همه بیانگر توجه ویژه دین اسلام به این موضوع می‌باشد.

آرایشگری از زمان‌های گذشته به عنوان یک شغل مطرح بوده است.

سابقه استفاده از بعضی مواد آرایشی و روغن معطر به عصر بقراط می‌رسد^۱ و امروز نیز یکی از شغل‌های رایج به حساب می‌آید.

تلاش برای اجرای همه‌جانبه احکام اسلام در جامعه دینی، شناسایی احکام شغل‌ها و حرفه‌های گوناگون را لازم دارد، و همین ما را بر آن داشت که - هرچند کوتاه و ناتمام - در کتب دینی از منظر آراستگی و پیرایش موی سر و صورت - زن و مرد - و نیز پژوهشی مختصر درباره چگونگی پوشش داشته باشیم.

مقدمه

امام علی علیه‌السلام می‌فرماید:

«خداوند زیباست و زیبایی را دوست می‌دارد و خوش دارد نشانه نعمتش را در بنده‌اش مشاهده کند.»^۱

آراستگی هماهنگ با فطرت آدمی است و به طور طبیعی همه مردم به آن میل دارند؛ یعنی انسان‌ها فرد آراسته را می‌پسندند، به او نزدیک می‌شوند، با او طرح دوستی می‌ریزند و به طور کلی مورد توجه و پذیرش جامعه انسانی است. در حالی که این واکنش‌ها در رابطه با فرد ژولیده برعکس است؛ یعنی چنین فردی مورد نفرت، و ژولیدگی او سبب دوری و جدایی او از افراد جامعه است؛ اگرچه در ظاهر با آنان همکار، همسفر و ... باشد.

پس فردی که لباس‌های کثیف، ظاهری ناپسند و موهای ژولیده و نامرتب دارد، در نظر مردم با شخصی که ظاهری مرتب، لباس‌هایی تمیز و موی شانه زده دارد یکسان نیست.

۱. الکافی، ج ۶، ص ۴۳۸.

«ان الله جمیل، یحب الجمال و یحب أن یری أثر النعمة علی عبده.»

۱. مجله بهداشتی آرایشی، حسین طباطبائی، ص ۱۱.

از آن‌جا که این اقدام گام نخستین در این راه است هرگز آن را خالی
از کاستی نمی‌دانیم و چشم به راه نظرات تکمیلی و اصلاحی خوانندگان
نکته‌سنج هستیم.

والحمد لله اولاً و آخراً

قم - بهار ۱۳۸۱

مریم واعظ

فصل اول

آرایش

در خصوص آراستگی ظاهری - هرچند در درجهٔ دوّم اهمّیت است ولی کم‌اهمّیت هم نیست - در جای جای کتب فقهی و آداب اسلامی مسائلی مطرح شده که ارزش و شیوهٔ درست و نادرست آن را نشان می‌دهد، ولی برای انسان‌های علاقه‌مند به زیبایی‌های اخلاقی شایسته است که زیبایی‌های ظاهری مورد نظر اسلام را نیز مدّ نظر قرار دهند.

به گفتهٔ ارسطو: «آنچه که از تعادل و هماهنگی و دقت اجزاء برخوردار است زیباست و آنچه را که نمی‌توان انکار کرد، تا وقتی نوعی نظم و انسجام و تقارن و توازن و هماهنگی و تناسب بین اجزاء یک شیء نباشد، و در پدید آمدن آن حساب و دقت و ملاحظات ریزی انجام نگرفته باشد، زیبا به نظر نمی‌آید. بر خلاف آنچه که معمولاً در بحث‌های زیبایی‌شناسی رایج است و جمال را صرفاً از این بُعد تحلیل و بررسی و معرفی می‌کنند، قلمرو دیگری هم هست که با ملاک‌های خاص خودش زشتی و زیبایی دارد و به تعبیری زشت و زیبا فقط در آن محدوده معنای جدّی‌تری به خود می‌گیرد؛ چیزی که ما به عنوان جمال معنوی از آن یاد می‌کنیم، آن زیبایی متعال و جمال برین که روح حیات و چهرهٔ مقدس وجود است نباید تحت‌الشعاع لذت‌های زیبایی مادی و جمال جسمی قرار گیرد، وگرنه فاجعه به بار می‌آورد.»^۱

آرایش در فقه

در احکام دینی تعریف آرایش به تشخیص عرف واگذار شده است؛ یعنی هر آنچه را که مردم آرایش بدانند حکم آن را دارد و این امر در زمان‌های مختلف و در مکان‌های گوناگون متفاوت خواهد بود. پس اگر

آرایش

آراستگی در اسلام از دو نظر مورد توجه می‌باشد: آراستگی درونی و آراستگی بیرونی، که قسم اول آن از اهمّیت بیش‌تری برخوردار است. آراستگی فقط در شکل و شمایل ظاهری خلاصه نمی‌شود؛ بلکه فراتر از آن، درون و روح انسان را نیز در بر می‌گیرد. آنان که دارای برجستگی‌های اخلاقی از قبیل صداقت، تواضع، شجاعت، سخاوت و از همه مهم‌تر، ایمان به خدای یکتا هستند و از ناپاکی‌های درونی، مانند خودپسندی، غرور، کینه و حسادت به‌دوراند، افرادی آراسته‌اند؛ بلکه اهمّیت این جنبهٔ آراستگی، به مراتب از آنچه امروز به عنوان آرایش از آن یاد می‌شود، مهم‌تر و ارزشمندتر است.

کتب اخلاق اسلامی دربارهٔ فضیلت این زیبایی‌ها و تبیین عوامل پدیده‌آورنده و آفات آن نوشته شده است و در طول تاریخ، دانشمندان اسلامی اهتمام ویژه‌ای به آن داشته‌اند و نه تنها خود را به این زیبایی‌ها آراسته‌اند، بلکه راه دستیابی به آن را نیز ترسیم کرده‌اند و کتاب‌های گران‌سنگی در این موضوع نگاشته‌اند.

۱. هنر در قلمرو مکتب، جواد محدثی، ص ۲۹-۳۳.

حکمی در مورد آرایش وارد شود، هر آنچه را مردم آن محل آرایش بنامند مشمول آن حکم خواهد بود.

تشویق به آراستگی

«ای پیامبر، بگو! چه کسی زینت‌هایی که خدا برای بندگانش آفریده و روزی‌های پاکیزه را حرام گردانید! بگو این نعمت‌ها در دنیا برای کسانی است که ایمان آوردند و در قیامت نیز مخصوص آنان است.»^۱

به گواهی روان‌شناسان، حس زیبایی یکی از چهار بعد روح انسانی است که به ضمیمه حس نیکی، حس دانایی و حس مذهبی، ابعاد اصلی روان آدمی را تشکیل می‌دهند و معتقدند که تمام زیبایی‌های ادبی، شعری، صنایع ظریف، و هنر به معنای واقعی مولود این حس است.^۲

اسلام، به عنوان یک دین مطابق فطرت و تأمین‌کننده خواسته‌های مادی و معنوی انسان‌ها، چطور ممکن است این حس اصیل را در روح بشر خفه کند و عواقب سوء عدم اشباع صحیح آن را نادیده بگیرد! اسلام استفاده کردن از زیبایی‌های طبیعت و پوشیدن لباس‌های زیبا و متناسب و به کار بردن بوی خوش و عطر را جایز، بلکه در برخی موارد لازم دانسته است. اسلام تنها به آرایش بانوان توجه نکرده و آرایش را ویژه یک جنس خاص ندانسته و مردان را نیز به آراستن خود توصیه کرده و آثار روحی و اجتماعی آن را گوشزد کرده است.

امام علی علیه السلام می‌فرماید:

هریک از شما باید آن‌گونه که دوست دارد فرد بیگانه‌ای در بهترین

۱. «قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِينَةَ اللَّهِ الَّتِي أَخْرَجَ لِعِبَادِهِ وَالطَّيِّبَاتِ مِنَ الرِّزْقِ قُلْ هِيَ لِلَّذِينَ آمَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا حَالِصَةٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ». (سوره اعراف، آیه ۳۲)

۲. تفسیر نمونه، ج ۶، ص ۱۵۰.

حالت او را مشاهده کند، خود را برای برادر مسلمانش - آن هنگام که نزد او می‌رود - بیاراید.^۱

همین‌طور آراستگی ظاهر فقط هنگام برخورد با افراد خارج از منزل نیست؛ بلکه آراستگی در منزل نیز برای مردان و زنان سفارش شده است؛ امام باقر علیه السلام می‌فرماید:

همان‌گونه که مردان دوست دارند زینت را در خانم‌های خود ببینند، زنان نیز دوست دارند زینت را در شوهرانشان مشاهده کنند.^۲

حسن بن جهم گوید:

دیدم امام کاظم علیه السلام موی خود را رنگ کرده و خود را آراسته‌اند، عرض کردم فدایت شوم! شما هم خضاب کرده‌اید؟ حضرت در پاسخ فرمود:

آری! آراستگی شوهر موجب عفت زن می‌شود و بی‌عفتی زنان به سبب ناآراستگی شوهرانشان بوده است.

سپس فرمودند:

آیا دوست داری همسرت بدون زینت و آرایش باشد؟

عرض کردم: نه، فرمودند:

زن هم این‌چنین است.

پس از آن فرمودند:

نظافت و خوشبویی و کوتاه‌کردن مو از اخلاق پیامبران است.^۳

۱. «لِيَتَزَيَّنَ أَحَدُكُمْ لِأَخِيهِ الْمُسْلِمِ إِذَا أَتَاهُ كَمَا يَتَزَيَّنُ لِلْغَرِيبِ الَّذِي يَحِبُّ أَنْ يَرَاهُ فَيُحَسِّنُ الْهَيْئَةَ».

(بحار الانوار، ج ۷۹، ص ۲۹۸)

۲. رساله نمونه، ص ۱۵۵، به نقل از مکارم الاخلاق.

۳. نعم ان التهيئة مما يزيد في عفة النساء و لقد ترك النساء العفة بترك أزواجهن التهيئة. ثم قال: أيسرك أن تراها على ما تراك عليه إذا كنت على غير تهيئة؟ قلت: لا، قال: فهو ذاك ثم قال: من اخلاق عليه السلام

و امام رضا علیه السلام فرموده‌اند:

برای مرد سزاوار نیست که عطر زدن و خوش‌بوئی را از برنامه روزانه خود حذف کند.^۱

علاوه بر این، احادیث زیادی در تشویق مسلمانان به نظافت، مسواک زدن، حمام کردن، شستن سر، روغن زدن، شانه کردن، شارب گرفتن، ناخن گرفتن، عطر زدن، لباس پوشیدن و آراسته شدن به زینت‌ها و زیبایی‌های حلال وارد شده است؛ تا آن‌جا که نقل شده:

النَّظَافَةُ مِنَ الْإِيمَانِ.^۲

این دستورها فقط برای زن یا مرد نیست؛ بلکه همه را در بر می‌گیرد.

امام صادق علیه السلام درباره موی سر می‌فرمایند:

موی زیبا پوشش الهی است، آن را گرامی دارید.^۳

امام صادق علیه السلام از رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله که فرمودند:

هر کس موی خود را کوتاه نکند، باید به آن رسیدگی کند (ژولیده‌مو نباشد) اگر نه آن را کوتاه کند.^۴

در مورد بانوان نیز آرایش و نظافت کاری پسندیده شمرده شده و بر آن تأکید شده است، با این شرط که در دید نامحرم قرار نگیرد. البته در برخی موارد هم واجب است مثل زینت کردن برای شوهر، آنگاه که خواست شوهر باشد^۵ و در دستورات دینی ما بر این مطلب تأکید شده

الأنبياء التَّنْظِيفُ وَالتَّطْيِبُ وَحَلْقُ الشَّعْرِ... (وسائل الشیعه، ج ۱۴، ص ۱۸۳، حدیث ۱، باب استحباب التَّنْظِيفِ وَ الزَّيْنَةَ لِلرِّجَالِ وَ النِّسَاءِ)

۱. «لا ینبغی للرجال أن یدع الطیب فی کل یوم». (وسائل الشیعه، ج ۱، ص ۴۴۱، ح ۲)

۲. بحارالانوار، ج ۵۹، ص ۲۹۱؛ مستدرک الوسائل، ج ۱۶، ص ۳۱۹.

۳. «الشَّعْرُ الْحَسَنُ مِنْ كَسْوَةِ اللَّهِ فَأَكْرَمُهُ». (وسائل الشیعه، ج ۱، ص ۴۳۲، حدیث ۲)

۴. «من اتخذ شعراً فلیحسن ولا یته أو لیجزه». (وسائل الشیعه، ج ۱، ص ۴۳۲، حدیث ۱)

۵. تحریرالوسیله، ج ۲، ص ۳۰۵.

است. از امام باقر علیه السلام درباره وصل کردن مو به مو (کلاه گیس) سؤال شد؛ امام علیه السلام فرمودند:

هر زینتی که زن برای شوهر خود به کار برد مانعی ندارد.^۱

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله در مورد برخورد زنان با شوهرانشان می‌فرمایند:

بر زن لازم است از بهترین عطرهايش استفاده کند و زیباترین لباس و جامه‌اش را بپوشد و خود را به نیکوترین وجه بیاراید و صبح و شام خود را بر شوهرش عرضه کند، البته حقوق شوهر زیادتر از این است.^۲

آرایشگری از دید اسلام

بر خلاف گروه‌هایی که معتقدند هدف وسیله را توجیه می‌کند، در دین اسلام وسیله‌ای می‌تواند مورد استفاده قرار گیرد که مورد تأیید قانونگذار شرع باشد. به همین سبب مسلمان معتقد، برای امرار معاش، شغل و حرفه‌ای را انتخاب می‌کند که مورد پذیرش خدا و رسول صلی الله علیه و آله باشد.

بدین ترتیب دارایی انسان اگر از راه‌های پذیرفته شده شرع مقدس به دست آید، مباح و گرنه، حرام و غیر قابل تصرف است.

آرایشگری از شغل‌هایی است که دین اسلام آن را نهی نکرده است. پس شغلی مباح است. بنابراین، درآمد حاصل از آن نیز در صورتی که با کار ممنوعی (مثل تراشیدن ریش، یا وصل موی انسانی دیگر به موی زن برای بعضی اهداف و...) آمیخته نگردد، مباح است.

۱. «لا یأس علی المرأة بما تزینت به لزوجها». (وسائل الشیعه، ج ۱۲، ص ۹۴، حدیث ۳)

۲. «... و علیها أن تتطیب أطیب طیبتها و تلبس أحسن ثیابها و تزین بأحسن زینتها و تعرض لنفسها

علیه غدوة و عشية و اکثر من ذلك حقوقه علیها». (وسائل الشیعه، ج ۱۴، ص ۱۱۲، باب ۹، حدیث ۲)

حدیث ۲)

سؤال: زنی هستم که شغلم آرایشگری است و مخصوص بانوان مسلمان و با حجاب در محیطی محفوظ می‌باشد. خواهشمند است، نظر مبارکتان را در مورد درآمد حاصله اعلام فرمایید.

جواب: در فرض سؤال اشکال ندارد و درآمد حاصله حلال است.^۱

در روایتی از امام صادق علیه السلام آمده است:

زن آرایشگری خدمت پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله رسید. پیامبر صلی الله علیه و آله از او

پرسیدند:

آیا هنوز آرایشگری می‌کنی؟

عرض کرد: «ای پیامبر خدا! من به کار خود ادامه خواهم داد؛ مگر

این که شما نهی کنید.»

حضرت فرمودند:

ادامه بده، وقتی که آرایش می‌کنی با پارچه کهنه به صورت نکش، زیرا

این کار طراوت صورت را می‌برد و موی زن را به دیگری وصل نکن ...^۲

پس از بررسی آرایشگری و درآمد حاصل از آن از جهت مباح یا

حرام بودن، به شیوه آرایشگری می‌پردازیم.

بررسی شیوه‌های نهی شده

انجام هر کار با شیوه‌های گوناگون میسر است؛ مهم، انتخاب شیوه

درست است. و آن شیوه از زاویه سخن ما، روش مورد تأیید قانونگذار

دین است.

۱. استفتانات از محضر امام علیه السلام، ج ۳، ص ۳۲.

۲. «عن ابی عبدالله علیه السلام: قال: دخلت ماشطة علی رسول الله صلی الله علیه و آله فقال لها هل ترکت عملک أو أقتمت علیه. فقالت یا رسول الله صلی الله علیه و آله: أنا أعمله. إلا أن تنهانی عنه فأنتهی عنه: فقال لها: افعلی فإذا مشطت

فلا تجلی الوجه بالخرق فانها تذهب بماء الوجه و لا تصلی الشعر بالشعر ...» کافی، ج ۵، ص ۱۱۹،

حدیث ۲: تهذیب، ج ۶، ص ۳۵۹، حدیث ۱۵۲.

برای شناخت راه‌های مباح و مجاز در آرایشگری نخست شیوه‌های نهی شده را برمی‌شماریم تا شیوه‌های مجاز به خودی خود آشکار گردد.

آرایش توسط جنس مخالف

در جامعه اسلامی ما، به طور معمول، آرایش هر جنس توسط همان

جنس انجام می‌شود؛ یعنی مردها کار آرایش آقایان را انجام می‌دهند و

آرایش خانم‌ها نیز توسط بانوان انجام می‌پذیرد. بر فرض اگر آرایش مرد

توسط زن نامحرم یا بالعکس آرایش زنی توسط مرد نامحرم انجام پذیرد

ممنوع و حرام است؛ زیرا کار آرایشگری، با نگاه و لمس همراه است و

نگاه زن و مرد نامحرم به بدن یکدیگر حرام است. تا حدی که نگاه کردن

به موی زن نامحرم که جدا شده است نیز جایز نیست.^۱

چند مسأله

۱. زن باید مو و بدن خود را از نامحرم بپوشاند.^۲

۲. «نگاه کردن به بدن زن نامحرم به جز صورت و دست‌ها چه با قصد

لذت و چه بدون قصد لذت حرام است.»... و نیز نگاه کردن زن به بدن

مرد نامحرم حرام می‌باشد.^۳

۳. هر عضوی که نگاه کردن به آن حرام است، تماس بدنی با آن نیز

حرام است ... بلکه اگر نگاه به صورت و دست‌های زن نامحرم را

جایز بدانیم، تماس بدنی با آنها جایز نیست. هم‌چنین عمل "لیزیک"

و "اپیلاسیون مرکزی" که مُنجز به نگاه به عورت گردد حرام می‌باشد

۱. تحریر الوسیله، ج ۲، ص ۲۴۳، م ۲۱. ۲. توضیح المسائل، مسئله ۲۴۳۵.

۳. همان، مسئله ۲۴۳۳.

و نیز ساکشن و هر عملی که لازمه آن نگاه به عورت باشد حرام است.^۱

آرایش شبیه به جنس مخالف

از دیگر موارد ممنوع آن است که زن یا مرد به گونه‌ای آرایش کند که شبیه جنس مخالف شود.

از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله نقل شده است که:

لعنت خدا بر مردانی که خود را به قیافه زنان درآورند و لعنت خدا بر

زنانی که خود را به قیافه مردان درآورند!^۲

سؤال: آیا مردها می‌توانند صورت خود را با لوازم آرایش خانم‌ها زینت کنند یا مانند خانم‌ها زیر ابرو بردارند؟

جواب: اشکال دارد.^۳

ترویج فرهنگ ابتذال و دشمنان

دین اسلام برای پیروان خود استقلال و عزت و عدم وابستگی به دشمنان را می‌خواهد و آرایشی که فرهنگ دشمنان و فساد را ترویج نماید، حرام است. بعضی از مدل‌های آرایش به عنوان شعار سیاسی و فرهنگی گروه‌های مبتذل و حتی منحرفان جنسی قرار گرفته و موجب فساد در جامعه و حرام است.

سؤال: پوشیدن لباس و آرایش با مدل‌های کاملاً غربی، از قبیل رپ، در انظار عمومی چه حکمی دارد؟

۱. تحریرالوسیله، ج ۲، ص ۲۴۳، مسئله ۲۰.

۲. «لعن الله المتشبهین من الرجال بالنساء و لعن الله المتشبهات من النساء بالرجال». (بحار، ج ۱۰۳، ص ۲۵۸، حدیث ۶)

۳. احکام روابط زن و مرد، استفتانات آیه‌الله گلپایگانی.

جواب: آیه‌الله خامنه‌ای: اگر فساد دارد باید اجتناب شود.

آیه‌الله فاضل لنکرانی: «پوشیدن این لباس‌ها و تشبیه به کفار مناسب شأن یک مسلمان انقلابی نیست.»

آیه‌الله صافی گلپایگانی: «پوشیدن این لباس به تقلید از کفار در زی (شأن) جوانان مسلمان نیست و اگر صدق تشبیه به کفار بکند حرام است.»^۱

فریبکاری در آرایش

آیا آرایشگر می‌تواند هر گونه که مشتری می‌خواهد او را آرایش کند؛ مثلاً اگر از وی بخواهند کسی را که از او خواستگاری شده، طوری زیبا جلوه دهد، یا عیبی را که در او هست به گونه‌ای بپوشاند که خواستگار را به اشتباه اندازد، می‌تواند این کار را انجام دهد؟

«... این کار نه تنها برای آرایشگر جایز نیست، بلکه درخواست این

کار از طرف مشتری نیز صحیح نمی‌باشد.»^۲

آرایش مضر

آرایش کردنی که باعث ضرر و زیان برای شخص شود جایز نیست. هر کاری - حتی عبادات - اگر ضرر و زیانی را متوجه انسان کند ممنوع است؛ برای نمونه:

«اگر انسان چیزی بخورد که برای او زیان داشته باشد، یا وضویی

بگیرد، و یا غسلی انجام دهد و یا هر گونه عمل عبادی و یا غیر عبادی را

که برایش ضرر دارد انجام دهد، کار حرامی انجام داده است.»^۳

۱. مسائل جدید از دیدگاه علما، ص ۱۰۱-۱۰۴.

۲. ر.ک: تحریرالوسیله، ج ۲، ص ۲۹۵.

۳. توضیح المسائل، امام خمینی، مسئله ۲۶۳۰.

تاتو کردن ابرو، مژه، لب و سوزاندن جای مو، و کاشتن ناخن، اشکال ندارد، در مورد کاشت ناخن باید توجه داشت که هنگام نماز برای وضو و یا غسل باید برداشته شود و اگر نه به فرموده همه مراجع وضو و غسل باطل و در نتیجه نماز باطل خواهد بود مگر در هنگام ضرورت که حکم جبیره را داراست و اگر قابل برداشتن نباشد این کار برای آرایشگر هم اشکال دارد.^۱ از نظر بهداشتی سبب ایجاد بیماری پوستی می شود، باید از آن پرهیز کرد.

اگر از طرف آرایشگر به مشتری زبانی وارد شود در بعضی موارد موجب ضمان خواهد بود؛ مثلاً:

در مورد آقایان، اگر آرایشگر کاری کند که موی سر یا موی صورت از بین برود و دیگر نروید باید دیه کامل یک فرد را به او بدهد،^۲ اما اگر دوباره بروید در مورد ریش باید یک سوم دیه را و در سر باید ارش - نوعی خسارت که دادگاه معین می کند - بپردازند.^۳

در مورد خانم ها هم اگر به گونه ای زیان وارد شود که موی سر ریخته و دیگر نمی روید آرایشگر دیه کامل یک زن را می پردازد،^۴ ولی در صورتی که دوباره می روید باید به اندازه مهر زنانی که موقعیت او را دارند، به او بپردازند.^۵

آرایش برای نامحرم

از دیگر موارد ممنوع، آرایش بانوان برای اشخاص نامحرم است، همان گونه که نمایاندن خود به نامحرم جایز نیست، نمایاندن آراستگی ها

۱. تحریرالوسیله، ج ۲، ص ۲۴۲، م ۱۶. ۲. تحریرالوسیله، ج ۳، ص ۵۷۰، مسئله ۱. ۳. همان، مسئله ۲. ۴. همان، مسئله ۱. ۵. همان.

هم جایز نمی باشد و آرایشی که به این قصد انجام گیرد ممنوع است و جایز نیست خانمی به قصد این که نامحرم او را ببیند، آرایش کند.^۱

سؤال: آرایشگری که زن ها را آرایش می کند و می داند، زن خودش را به نامحرم نشان می دهد، چه حکمی دارد؟

جواب: اگر به قصد نشان دادن به نامحرم او را آرایش کند اعانت بر اثم (کمک به گناه) است و حرام، ولی اگر علم دارد، بدون قصد عیبی ندارد.^۲

از مسئله فوق چنین استفاده می شود که فقط در صورتی که آرایشگر بداند زن آرایش شده خود را به نامحرم نشان می دهد و چنین قصدی هم داشته باشد، اشکال دارد.

تراشیدن ریش

از دیگر موارد آرایش ممنوع، تراشیدن ریش می باشد.

«تراشیدن ریش با تیغ و یا ماشینی که مثل تیغ است، بنا بر احتیاط واجب، حرام است.»^۳

سؤال: آیا مرد جوانی که ۱۸-۱۹ سال دارد، اجازه دارد که فقط به منظور رویدن مو در صورت، (ریش و سبیل) و بهتر رویدن آن صورت را دو یا سه بار با تیغ بتراشد یا خیر؟ در مورد سبیل چه می فرمایید؟

جواب: بنا بر احتیاط نباید ریش را بتراشد، ولی تا زمانی که ریش بیرون نیامده، تیغ به صورت کشیدن مانعی ندارد و تراشیدن سبیل اشکالی ندارد.^۴

۱. احکام روابط زن و مرد، ص ۱۵۲. ۲. همان، ص ۱۵۳. ۳. استفتائات، امام خمینی رحمته الله علیه، ج ۲، ص ۳۲. ۴. همان، ص ۳۱.

سؤال: گذاشتن سیبل نسبتاً کوتاه به نحوی که نوک‌های شارپ و آب‌خور دقیقاً کوتاه شده باشد چطور؟
جواب: مانعی ندارد.^۱

سؤال: مشخص بودن خط فاصل بین موی سر و ریش و روی شقیقه چه صورت دارد؟
جواب: اشکالی ندارد.^۲

سؤال: آیا تراشیدن ریش حرام است؟ کسی که در اثر اضطراب ریشش را بترشد، مثلاً شغلش طوری است که اگر ریشش را نترشد، باعث جمع شدن گرد و خاک در لابلاي موی صورتش می‌شود، تکلیفش چیست؟ آیا کار حرامی انجام می‌دهد؟

جواب: ریش تراشی حرام است، علی‌الاحوط و عذر مزبور مجوز ریش تراشی نیست.^۳

سؤال: چون کارکنان آتش‌نشانی در ارتباط با شغلی که دارند، از جمله پوشیدن ماسک‌های ضد گاز و همچنین سرایت آتش به صورتشان در هنگام اطفاء حریق، داشتن ریش بلند، خالی از خطر نخواهد بود، با توجه به این که تراشیدن ریش با تیغ از نظر شرعی اشکال دارد، حکم چیست؟
جواب: اگر ممکن است، به مقداری که صدق ریش کند را باقی گذارند و خود را از خطر حفظ کنند و اگر ممکن نیست معذورند.^۴

احکام جانبی آرایشگری

در کنار مسائلی که مطرح شد، مسائل دیگری نیز وجود دارد که ممکن است ذهن پرسشگر خواننده را مشغول دارد؛ به عنوان مثال، حکم زینت

۱. همان.

۲. همان.

۳. همان، ص ۳۲.

۴. همان، ص ۳۲.

و آرایش در مکان‌های مختلف، زینت و آرایش بانوان در جایی که نامحرم آنها را می‌بیند، استفاده از زینت‌آلات در مناسک حج یا نماز، وضو گرفتن در هنگام استفاده از مواد آرایشی، اصلاح ابرو، لاک زدن، عطر زدن، سر مه کشیدن به چشم و

به جهت ارتباط این مسائل با موضوع مورد بحث، حکم فقهی آنها بیان می‌شود:

«النگو، دست‌بند، انگشتر، حلقه ازدواج، بلند کردن ناخن، لاک زدن، حنا گرفتن، پوشیدن دستکش‌های توری و ساعت‌های مچی زینتی و هر چیز که از زینت‌های دست به حساب می‌آید، باید از نامحرم پوشانده شود و به طور کلی هر چه عرفاً زینت محسوب می‌شود، پوشیدن آن از نامحرم واجب است.»^۱ تا تو ابرو و لب و چشم نیز همین حکم را دارد.

موی مصنوعی

«بنابر احتیاط واجب خانم‌ها باید موهای مصنوعی را که به موی خود وصل کرده‌اند یا کلاه‌گیسی را که به سر گذاشته‌اند بیپوشاند؛ و فرقی نمی‌کند که موی وصل شده از موی مرد یا زن باشد.»^۲

آرایش زن برای غیر شوهر

بیشتر درباره آرایش بانوان برای شوهران خود نکاتی بیان شد. در این جا احکام مربوط به آرایش زن برای غیر شوهر ذکر می‌شود.

این موارد بیشتر در میهمانی‌ها و مجالس اتفاق می‌افتد، که اگر نگاه نامحرمی به این افراد نیفتد گناهی بر آنان نیست - گرچه زنان مؤمن

۱. احکام روابط زن و مرد، ص ۸۶

۲. عروة الوثقی، مسئله ۱، ستروساتر.

آراستگی خود را در مکان‌هایی که حتی احتمال قرار گرفتن در دید نامحرم است حفظ می‌نمایند.

سؤال: آرایش کردن زن‌ها برای غیر شوهر، در بعضی از مجالس زنانه، مثل عروسی یا مهمانی زنانه چه حکمی دارد؟

جواب: در صورتی که نامحرم او را نبیند اشکالی ندارد.^۱

همان‌گونه که نشان دادن آرایش به نامحرم جایز نیست، نظر کردن نامحرم نیز به آراستگی بانوان جایز نیست. به عنوان مثال، نگاه به نامحرم به هنگام امتحان لباس یا جواهرآلات در وقت خرید، اشکال دارد.

مسئله: «نامحرم به هر منظور که آرایش کرده باشد، نگاه کردن به او جایز نیست، حتی اگر برای پرو لباس یا امتحان انگشتر یا النگو یا گردن‌بند و ... باشد.»

اصلاح ابرو

اصلاح ابرو برای بانوان اگر از زینت‌ها به حساب آید، باید از نامحرم پوشانده شود:

سؤال: با توجه به این که زیر ابرو برداشتن برای بانوان زینت حساب می‌شود آیا پوشاندن آن از نامحرم واجب است؟

جواب: واجب است زینت را از نامحرم بپوشانند.^۲

رنگ کردن موی سر و صورت

رنگ کردن موی سر و موی صورت در مورد آقایان توصیه شده است. در روایتی از امیر مؤمنان علیه السلام نقل شده که رنگ کردن مو به پیامبر صلی الله علیه و آله هدیه شده و از مستحبات است.^۳

۱. احکام ازدواج، ۱۸۸۰، استفتاء به نقل از احکام روابط زن و مرد.

۲. رساله نمونه، ص ۳۰۴.

۳. وسائل الشیعه، ج ۱، ص ۴۰۰، حدیث ۵.

به رنگ کردن موی سر و صورت با رنگ سیاه تأکید بیش‌تری شده است.^۱ همچنین به رنگ کردن با حنا سفارش شده است.^۲

لاک ناخن

از آرایش‌های مورد استفاده بانوان حنا زدن به دست‌ها و لاک ناخن‌ها است، که اگر زینت به حساب آید باید از نامحرم پوشیده شود.

سؤال: آیا لاک زدن به ناخن و حنا زدن به دست‌ها برای بانوان اشکال دارد؟

جواب: اشکال ندارد؛ ولی زینت را باید از نامحرم بپوشانند.^۳

سرمه کشیدن

سرمه کشیدن نیز از طرف معصومین علیهم السلام مورد توجه و تأکید واقع شده است.^۴ آن بزرگواران خود نیز از آن استفاده می‌کرده‌اند. این توجه به سبب وجود خواص طبّی و دارویی سرمه است، روایت شده که حضرت رسول صلی الله علیه و آله هنگام خواب سرمه می‌کشیدند.^۵

سؤال: اگر بانوان سرمه را نه برای زینت؛ بلکه برای خواص طبّی آن استفاده کنند، آیا در این صورت باز هم باید آن را از نامحرم بپوشانند؟

جواب: اگر عرفاً زینت حساب می‌شود، باید بپوشانند، چه قصد زینت کردن داشته باشند، چه نداشته باشند.^۶

۱. همان، ج ۱، ص ۴۰۲.

۲. همان، ص ۴۰۸.

۳. رساله نمونه، ص ۳۰۴، با استفاده از عروة الوثقی، ج ۱، ص ۵۵۱.

۴. وسائل الشیعه، ج ۱، ص ۴۱۳.

۵. همان، ص ۴۱۳، حدیث ۱.

۶. عروة الوثقی، ج ۱، ص ۱۲۰، مسئله ۳۲.

این نکته از نظر دور نماند که استفاده از سرمه برای خواص طبیی، آن‌گونه که روایات اشاره دارد، هنگام استراحت شبانه است که پر واضح است در آن هنگام زینت بودن آن منتفی است.

عطر و ادکلن

استفاده از مواد خوشبوکننده (عطر و ادکلن) مخصوص بانوان یا آقایان نیست، و این امری پسندیده است، اما بانوان در جایی که نامحرم آمد و شد دارد به سبب جلب توجه، از استفاده این مواد خودداری نمایند؛ چون در صورت ایجاد مفسده و تحریک، این کار جایز نیست.

«عطر زدن زنان اگر موجب مفسده و تحریک باشد جایز نیست.»^۱
به طوری که اگر برای مردی غیر از شوهر خود از مواد خوشبوکننده استفاده کند، مستحب است غسل نماید.

«زنی که برای غیر شوهرش، بوی خوش استعمال کرده، مستحب است غسل نماید.»^۲

آرایش و عبادت

موضوع دیگر، استفاده بانوان از زیورآلات و استعمال مواد آرایشی در حال نماز است، که نماز خواندن با آنها اشکالی ندارد، مگر این که مواد آرایشی در هنگام وضو یا غسل مانع رسیدن آب به بدن گردد و یا در هنگام نماز موجب عدم تماس پیشانی با مهر شود، در این صورت باید این مواد را پاک کرد.

سؤال: آیا استفاده از لوازم آرایش و زینت‌آلات در نماز اشکال دارد؟

جواب: استفاده از لوازم آرایشی و زیورآلات برای زنان، هنگام نماز اشکال ندارد، ولی باید برای وضو و غسل، موادی که جرم دارد پاک شود و برای مهر هم مانع نباشد.^۱

برای آقایان پوشیدن لباس حریر خالص و طلا بافت در نماز اشکال دارد که تفصیل آن در بخش پوشش خواهد آمد.

آرایش و مسجد

﴿يَا بَنِي آدَمَ خُذُوا زِينَتَكُمْ عِندَ كُلِّ مَسْجِدٍ﴾^۲

ای فرزندان آدم! زینت خود را به هنگام رفتن به مسجد، با خود بردارید.

این جمله می‌تواند هم اشاره به زینت‌های جسمانی مثل پوشیدن لباس‌های مرتب و تمیز، شانه زدن موها، به کار بردن عطر و مانند آن و هم شامل زینت‌های روحانی مثل صفات انسانی، ملکات اخلاقی، پاکی نیت و اخلاص باشد.

از امام هشتم علیه السلام درباره این آیه سؤال شد، حضرت علیه السلام فرمودند:

از جمله زینت‌های مورد اشاره شانه زدن هنگام هر نماز است.^۳

درباره زندگانی امام حسن مجتبی علیه السلام نقل شده است که هنگامی که به نماز برمی‌خواستند بهترین لباس‌های خود را می‌پوشیدند. از دلیل این کار سؤال کردند، حضرت فرمود:

۱. استنباط از رساله عملیه امام خمینی، مسئله ۲۸۹ و ۱۰۶۰.

۲. سوره اعراف، آیه ۳۱.

۳. سئل أبو الحسن الرضا علیه السلام عن قول الله عزوجل ﴿خُذُوا زِينَتَكُمْ عِندَ كُلِّ مَسْجِدٍ﴾، قال: من ذاك التمشط عند كل صلاة. (وسایل، ج ۱، ص ۴۲۶، حدیث ۳)

۱. احکام روابط زن و مرد، ص ۸۶ (استفتاء از امام خمینی علیه السلام)

۲. توضیح المسائل، مسئله ۶۴۴.

خدا زیباست و زیبایی را دوست دارد و به همین جهت من برای راز و نیاز با پروردگارم لباس زیبا می‌پوشم و دستور داده که به هنگام رفتن به مسجد زینت خود را برگیرید.^۱

باید توجه داشت پوشیدن لباس سفید و عطر زدن برای نماز مستحب است.

آرایش و حج

حج عبادتی سیاسی و کنگره عظیم جهانی است که هر ساله توسط مسلمانان جهان در روزهای مخصوصی برگزار می‌گردد، و دارای احکام شرعی بسیاری است. در این نوشتار فقط حکم آرایش در حال احرام مورد نظر است که هیچ‌گونه آرایش و استفاده از مواد آرایشی مجاز، در آن حال جایز نیست.

«سرمه کشیدن برای مرد و زن، حنا بستن و انگشتر به دست کردن برای زینت، و همچنین زینت (آرایش) کردن برای زنان، اگرچه برای همسر باشد و استعمال روغن و زدودن مواز سر و صورت و بدن و گرفتن ناخن در حال احرام حرام است.»^۲

مکان آرایشگری (آرایشگاه)

جایی که آرایش در آن انجام می‌گیرد (آرایشگاه)، دارای ویژگی‌هایی است که رعایت یک سری از اصول در آن جا ضروری می‌باشد؛ در ذیل به برخی از آنها اشاره می‌شود:

۱. «إن الله جميل، يحب الجمال فأتجمل لربی و هو يقول خذوا زینتکم عند کل مسجد». (تفسیر نمونه، ج ۶، ص ۱۵۰، به نقل از وسایل، ج ۳، ابواب احکام الملابس)
۲. تحریر الوسیله، ج ۱، ص ۴۲۲، تروک احرام.

مکان مناسب

مکان آرایش بایستی مناسب و محفوظ باشد؛ خصوصاً آرایشگاه بانوان که رعایت پوشش کامل برای آنان ضروری است و باید از تردد و دید افراد نامحرم به دور باشند.

مباح بودن

نکته دیگر، مباح بودن مکان آرایشگری است.

«در صورت استیجاری بودن مکان، صاحب آرایشگاه باید طبق عقد اجاره و شروط آن عمل نماید؛ یعنی مدت اجاره را رعایت کند اجاره‌بها را بپردازد و...، و اگر ملکی است، مالکیت آن از راه صحیح به دست آمده باشد.»^۱

ابزار آرایشگری

ابزار و وسایلی که در آرایشگری استفاده می‌شود، از قبیل قیچی، پمپ، سیفون، آپاچ، سشوار، رنگ‌های مو، کرم‌های صورت، تیغ و... وسایلی هستند که می‌توان در کار حلال یا حرام از آنها استفاده کرد.

خرید و فروش این‌گونه وسایل برای استفاده حلال جایز است، ولی برای استفاده حرام جایز نیست؛ چون اگر چیزی را که می‌شود استفاده حلال از آن ببرند به این قصد بفروشند که آن را در حرام مصرف کنند، مثلاً انگور را به این قصد بفروشند که از آن شراب تهیه نمایند معامله آن حرام و باطل است.^۲

۱. ر.ک: توضیح المسائل، بخش بیع و اجاره.
۲. توضیح المسائل، مسئله ۲۰۶۸.

بسیار به جا و مناسب است که وسایل مورد استفاده در آرایشگری تمیز و بهداشتی باشد زیرا بیماری‌های پوستی و غیر آن از این طریق قابل انتقال است و نیز حوله‌ها و پیش‌بندها دارای رنگی روشن باشد، تا اندک چرکی روی آن معلوم شود.

شایسته است برای رعایت بیش‌تر بهداشت، شانه از خود مشتری باشد. شانه جزء وسایلی است که در دستورات دینی ما به اختصاصی بودن آن توصیه شده است.

پاکی ابزار و ملزومات بهداشتی دیگر

الکل: الکل ماده‌ای است که در آرایشگاه‌ها برای ضد عفونی ابزار مورد استفاده قرار می‌گیرد برای این کار،

«اگر الکل صنعتی باشد و انسان نداند از چیزهایی که مست می‌کند گرفته شده است یا نه، پاک است.»^۱

لوازم بهداشتی: روغن و صابون‌هایی که از کشورهای غیر اسلامی می‌آورند، اگر انسان یقین به نجاست آنها نداشته باشد، پاک است.»^۲

وسایل دیگر آرایشگری، از قبیل ابزار و مواد که با سر و گردن یا صورت تماس پیدا می‌کند، تا وقتی که آلوده به خون یا نجاست دیگر نشود، پاک است. تیغ، شانه، موپران و ... نیز همین‌گونه‌اند.

بهتر است مراقبت شود که به هنگام خیس کردن سر، اگر جایی با خون نجس شده است، به جاهای دیگر سرایت نکند.

۱. استفتائات، امام خمینی، ج ۱، ص ۱۰۰. ۲. توضیح المسائل، مسئله ۹۴.

فر پرسی

این فر به گفته بعضی از آرایشگرها، فری است که ابزار آن از مواد نجس است و سبب نجس شدن موی سر می‌شود. به همین جهت مناسب است که آرایشگران پس از اتمام کار به مشتری یادآوری کنند که سر و موی خود را آب بکشد.

ماسک و گریم

استفاده از ماسک یا گریم کردن - همان‌گونه که گذشت - اگر برای به اشتباه انداختن خواستگار نباشد، اشکالی ندارد.

درآمد آرایشگر (احکام مالی)

پولی که آرایشگر دریافت می‌کند در مقابل کاری است که انجام می‌دهد، و در نتیجه دستمزد آرایشگر در صورتی که اصل عمل اشکال نداشته باشد، اشکالی ندارد.

چند نکته

الف - معمولاً نرخ آرایشگاه‌ها توسط اتحادیه صنفی مربوط مشخص شده و مشتری‌ها با توجه به این نرخ برای اصلاح به آرایشگاه مراجعه می‌نمایند، برای همین شایسته نیست آرایشگر بیش از آنچه معین شده دریافت نماید؛ مگر این‌که مشتری با رضایت خود مبلغی اضافی پرداخت کند یا این‌که آرایشگر کاری زیاده‌تر از معمول انجام دهد.

مسئله: «در جایی که نرخ مشخصی در کار نباشد، مبلغی که با توافق طرفین معین گردد، از مشتری دریافت می‌شود و در صورت نبودن توافق